Glenn Ole Hellekjær

*Førsteamanuensis ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning,
Universitetet i Oslo*

François Grin, Claudio Sfreddo & François Villancourt:
The Economics of the Multilingual Workplace
Bokanmeldelse

François Grin, Claudio Sfreddo & François Vaillancourt:
The Economics of the Multilingual Workplace.
New York: Routledge, 2010.
227 sider.
ISBN 978-0-415-80018-1

Fagdidaktikk dreier seg om undervisningens hva, hvordan og hvorfor. Det vil si hvilke fag man skal undervise i, hvilket innhold og nivå undervisningen skal ha, og hvordan undervisningen best kan gjennomføres. I den sammenheng kan det ofte virke som om fremmedspråkene, og til dels engelsk, må kjempe for sin posisjon i skoleverket og ikke minst innen høyere utdanning. Et middel som har vært brukt til å vise et fags berettigelse og hva som kreves av innhold og ambisjonsnivå for undervisningen, er behovsanalyser. Disse er empiriske undersøkelser av bruken av og behovet for fag i ulike sammenhenger. For engelsk og fremmedspråk har vi hatt en rekke slike undersøkelser, de fleste i næringslivet (se for eksempel Hellekjær, 2007; Lie & Skjoldmo, 1982) og i et tilfelle i statsforvaltningen (Hellekjær, 2010). Disse undersøkelsene tok for seg hvilke språk som brukes i ulike situasjoner, hva som kreves mht. ferdigheter og ferdighetsnivåer, opplevde problemer med bakgrunn i språk- og kulturforskjeller, samt kurs- og utdanningsbehov. Funnene tyder på at nordmenns engelskferdigheter ikke strekker helt til i enhver arbeids-sammenheng, og at vi ikke alltid bruker fremmedspråk i situasjoner der det hadde vært tjenlig, for eksempel fransk overfor EU og tysk i eksportmarkedet. Det er faktisk mye som tyder på at vi taper både penger og innflytelse på grunn av språkvansker, men vi mangler en måte å beregne hvordan språkkunnskaper bidrar til eller hemmer verdiskapningen i Norge på. Forfatterne av boken *The Economics of*

the Multilingual Workplace har gjort et imponerende forsøk på å utvikle en slik modell.

Boken plasserer seg teoretisk i skjæringspunktet mellom anvendt lingvistik og sosialøkonomi. Forfatterne bruker data fra flerspråklige Sveits og Canada med statistikk over språkbruk og språkbrukere. De har utviklet en økonomisk modell for å beregne hvordan språkkunnskaper bidrar til produksjonen av varer og tjenester. Grin, Sfreddo og Vaillancourt skisserer modellen, gjør rede for innsatsfaktorene og variablene og viser hvordan modellen kan brukes i praksis, som et analyseverktøy på den ene siden og til å utforme en empirisk basert språkpolitikk på den andre. De avslutter med å skissere hva slags data som bør innhentes og bearbeides for å lage lokale modeller, for eksempel i Norge eller Norden.

The Economics of the Multilingual Workplace har ti kapitler som er gruppert i tre deler. Del 1 omfatter de fire først kapitlene. I kapittel 1 "Language at Work" begrunnes studien og den økonomiske tilnæringsmåten med at "it is likely that some key dimensions of language use at work will simply be overlooked if economic processes at hand are not identified, let alone included in the analysis" (s. 14). I kapittel 2 presenteres lingvistiske tilnæringsmåter til språkbruk i arbeidslivet, og i kapittel 3 diskuteres styrker og svakheter ved en rekke nasjonale og internasjonale spørreundersøkelser for å identifisere viktige sammenhenger mellom språklige og økonomiske variabler. De to kapitlene illustrerer klart fordelene med flerspråklighet i forskningen, for forfatterne omtaler både tyske, franske og spanske undersøkelser i tillegg til engelskspråklige. I kapittel 4 redegjør de så for teorigrunnlaget for måling av språkferdighetenes betydning. For eksempel hevder de at det finnes en gjennomgående sammenheng mellom avanserte språkferdigheter, gjerne i engelsk, og høye lønninger.

Del 2, som utgjør hoveddelen i boken, omfatter kapitlene 5, 6, 7 og 8 i tillegg til to kapitler med matematiske utregninger og begrunnelser. I kapittel 5 utvikler forfatterne en "interpretative, non-technical presentation of the core ideas of the model" (s. 6). Denne brukes så til å generere "a set of explicit causal relationships on the one hand, and economic variables on the other" (s. 6), som igjen kan brukes til å beregne hvordan endringer i gitte språkvariabler kan påvirke gitte økonomiske variabler. De to neste kapitlene viser hvordan denne

modellen kan brukes, for eksempel til å beregne i hvor stor grad språkkunnskaper bidrar til brutto nasjonalprodukt – det vil si til et lands samlede produksjon av varer og tjenester. For det bilingvale Canada viste en tentativ analyse at dette kunne beløpe seg til omkring fire prosent av BNP, i det flerspråklige Sveits til mellom ni og ti prosent. I det siste kapitlet, kapittel 8, brukes modellen på en helt annen måte til å undersøke de økonomiske variablene som ligger bak bedrifters tilsynelatende lave prioritering av språkkunnskaper i forbindelse med ansettelser (se Doetjes & Vold, 2010; Kvam & Schewe, 1984). Analysen viser at dette kan begrunnes ut ifra kostnads-effektivitet. Ansatte med gode språkkunnskaper er ofte vanskelig å få tak i, og bedriftene tar da til takke med ansatte med lavere språkkompetanse enn deres objektive behov vil tilsi.

Siste og tredje del av boken, og i særdeleshett kapittel 9 "Policy Implications", oppleves nærmest som en belønning for leseren etter de foregående kapitlenes ganske krevende lesning. I dette kapitlet anvender forfatterne modellen til å gi et begrenset, men spennende innblikk i hvordan bedriftenes økonomiske vurderinger påvirker verdien av språkkunnskaper. Deretter viser de hvordan myndighetene kan justere sin språkpolitikk på grunnlag av økonomiske analyser av ulike språks betydning, for eksempel hvordan man i språkpolitikken bør forholde seg til Kinas voksende økonomiske betydning. Forfatterne avslutter i kapittel 10 med å skissere en videreutvikling av modellen som sammen med datainnsamling og bearbeiding vil være nødvendig for å tilpasse modellen til bruk på et nasjonalt eller regionalt nivå.

Grin, Sfreddo og Vaillancourt har gjort et imponerende arbeid med denne boken. Den engelske språkføringen er meget god, og de har lyktes å skrive en nesten forbilledlig strukturert, klar og logisk sammenhengende fremstilling hvor de presenterer krevende stoff på en forståelig og oversiktlig måte. Deres beslutning om å flytte matematiske formler til vedleggene fungerer også godt. Likevel er fremstillingen ganske kompakt og fordrer en oppmerksom og konsentrert leser. Dessuten er det nødvendig med et rimelig kjennskap til sosial-økonomisk terminologi og modellbruk for å få fullt utbytte av boken.

Det neste spørsmålet er hvor anvendelig deres økonomiske modell vil være for å analysere nytten av språkferdigheter i arbeidslivet. Deres begrunnelser for modellen, påvisning av sammenhenger og eksempler på hvordan modellen kan brukes til å vurdere den øko-

nomiske verdien av språkkunnskaper på mikro- og makronivå, virker ganske overbevisende. Ikke minst er deres analyser interessante fordi de viser at det er mulig å bruke økonomiske analyser som basis for språk- og utdanningspolitikk. Slike behovsanalyser leses med stor interesse i næringslivet og i offentlig sektor, og de har blitt hyppig brukt som beslutningsgrunnlag i ulike sammenhenger. Derfor tror jeg at mange ville finne en økonomisk modell for språkkunnskaper interessant og ikke minst nyttig. Jeg vil oppfordre andre med interesse for språk og økonomi om å lese boken, og ikke minst til å ta initiativ til et tverrfaglig forsknings- og utviklingsprosjekt hvor forskere i anvendt lingvistikk og sosialøkonomer samarbeider om å utvikle modellen for norske eller nordiske forhold.

En slik modell vil kunne brukes til å tallfeste den økonomiske verdien av en rekke fag og fagområders betydning for samfunnets produksjon av varer og tjenester. Selv om ikke alle fag og områder kan måles og veies på denne måten, så viser i alle fall Grin, Sfreddo og Vaillancourt at dette kan gjøres med hensyn til engelsk og fremmedspråk. Sannsynligvis vil det vise seg vanskelig å tallfeste akkurat hvor mye nordmenns ujevne ferdigheter i engelsk og manglende tyskkunnskaper koster oss i praksis. Uansett vil muligheten til å beregne fremmedspråkenes samlede betydning være en stor styrke, ikke minst for vår argumentasjon i den pågående fagdidaktiske debatten om hvilke språkfag man bør undervise i, og hvilket nivå man bør ta sikte på. I alle tilfelle er alle parter tjent med et best mulig empirisk grunnlag for sine argumenter og beslutninger.

Referanser

- Doetjes, G., & Vold, E. T. (2010). *Engelsk og andre fremmedspråk sjeldent nevnt i stillingsutlysninger, Notat nr. 5*. Lastet ned den 29/11-20101 fra <http://www.fremmedspraksenteret.no/neted/modules/archive/front/file.php?data=4e8c0763b6e4b628b6a7310af45a7585>
- Hellekjær, G. O. (2007). *Fremmedspråk i norsk næringsliv - engelsk er ikke nok! Fokus på språk nr. 3*. Halden: Fremmedspråksenteret.
- Hellekjær, G. O. (2010). *Språkmakt og avmakt: bruk av og behov for fremmedspråk i statsforvaltningen. Fokus på språk nr. 25*. Halden: Fremmedspråksenteret.
- Kvam, S., & Schewe, T. (1984). *Tyskkunnskaper i Norsk Næringsliv: En Analyse av Behov og Etterspørsel*. Halden: Østfold Distriktshøgskole.
- Lie, U., & Skjoldmo, S. (1982). *Behovet for fremmedspråkkompetanse i næringslivet*. Bergen: Universitet i Bergen/Hordaland Lektorlag.